

THỰC HÀNH DÂN CHỦ TRONG LỀ LỐI LÀM VIỆC CỦA CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN TRONG BỐI CẢNH CUỘC CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0 HIỆN NAY

Tạ Thị Vân Hà^(*)

^(*) Tiến sĩ, Trường Đại học Thương mại.

Email: vanha@tmu.edu.vn

Tóm tắt: Thực hành dân chủ trong lề lối làm việc là một trong những mục tiêu có ý nghĩa quan trọng đối với sự phát triển xã hội. Trong những năm qua, đa số đội ngũ cán bộ, đảng viên nước ta đã phát huy tốt thực hành dân chủ, tuy nhiên, vẫn có một số cán bộ, đảng viên, nhất là cán bộ lãnh đạo, cả ở Trung ương lẫn địa phương còn có biểu hiện lộng quyền, mất dân chủ, v.v., gây nên những bức xúc trong dư luận xã hội. Trên cơ sở phân tích một số vấn đề lý luận và thực trạng về thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên của nước ta hiện nay, bài viết sẽ đề xuất một số gợi ý nhằm nâng cao hơn nữa thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay.

Từ khóa: cán bộ, dân chủ, lề lối làm việc, cách mạng công nghiệp 4.0.

Ngày nhận bài: 14/10/2024; ngày phản biện: 15/10/2024; ngày sửa chữa: 12/11/2024; ngày duyệt đăng: 15/11/2024.

1. Mở đầu

Dân chủ là một trong những thuật ngữ đã được bàn luận từ lâu trong lịch sử. Song, chung quy lại cho đến nay, khi nói đến dân chủ là nói đến *quyền lực thuộc về nhân dân* và việc thực hiện quyền lực này trong thực tế được gọi là thực hành dân chủ. Ở nước ta thực hành dân chủ ngày càng được chú trọng và mở rộng phạm vi trên nhiều lĩnh

vực khác nhau, trong đó có lề lối làm việc. Tuy việc thực hành dân chủ trong lề lối làm việc những năm qua đã đạt được nhiều thành tựu, song vẫn còn tình trạng những cán bộ, đảng viên lạm dụng chức vụ, quyền hạn dẫn đến không thực hiện đúng đường lối của Đảng và Nhà nước về thực hành dân chủ gây ảnh hưởng xấu đến niềm tin của xã hội và cản trở sự phát triển. Tình trạng này nếu

không được chấn chỉnh kịp thời sẽ gây ra những bất công xã hội, bất bình trong nhân dân, ảnh hưởng đến môi trường phát triển kinh tế - xã hội, không thu hút được người có tài, có tâm phục vụ đất nước. Nhận thức được những nguy cơ tiềm ẩn đó, tại Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ 10, khóa XIII, Đảng ta đã nhận định cần phải cải cách, chấn chỉnh lại lề lối làm việc ở các cấp, xem đây là một trong những nhiệm vụ trọng tâm, nhằm đảm bảo vai trò lãnh đạo khách quan, khoa học của Đảng, vì lợi ích chính đáng của nhân dân, vì sự tiến bộ và công bằng xã hội.

2. Thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên ở Việt Nam hiện nay: một số vấn đề lý luận

Về thực hành dân chủ:

Thực hành dân chủ là việc triển khai dân chủ trên thực tế, tức là dân chủ phải được thực hành trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, như học đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn. Nếu chỉ dừng ở lý thuyết, hay dân chủ hình thức thì dân chủ đó chỉ là lý thuyết suông, không có tác dụng cải tạo hiện thực, dân chủ phải được thực hiện trong thực tế thì mới có tác dụng cải tạo hiện thực. Do vậy, có thể hiểu “thực hành dân chủ chính là cơ chế, chính sách, những quy định, nguyên tắc... để bảo đảm cho mọi người dân thực hiện quyền dân chủ của

mình” (Phạm Văn Đức 2018: 52-53). Điều đó có nghĩa là phải hiện thực hóa các chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách pháp luật của nhà nước vào trong thực tế một cách khách quan, khoa học, đảm bảo nguyên tắc: “*Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng*” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021a: 27).

Như vậy, để các chủ trương, chính sách thực sự vì nhân dân, xuất phát từ lợi ích và nguyện vọng của nhân dân thì người dân cần phải được quyền kiểm tra, giám sát việc ủy quyền của mình cho nhà nước với tư cách đại biểu của mình có được thực hiện đúng hay không. Nhà nước có đảm bảo quyền và lợi ích thụ hưởng của nhân dân hay không. Để nâng cao hiệu lực, hiệu quả của thực hành dân chủ trong thực tiễn, cũng như tăng cường khả năng giám sát của nhân dân, đảm bảo lợi ích chính đáng của nhân dân thì thực hành dân chủ cần phải được thể chế hóa bằng pháp luật với các quy định rõ ràng về quyền và nghĩa vụ của công dân, tổ chức.

Về lề lối làm việc:

Theo *Từ điển tiếng Việt*, “lề lối là cách thức đã trở thành thói quen” (Hoàng Phê 2011: 723). Như vậy, theo đó, lề lối làm việc đúng đắn, dân chủ, công khai, minh bạch, khoa học khi đã trở thành thói quen sẽ tạo nên sức mạnh

trong cải tạo hiện thực, cải tạo xã hội theo hướng tiến bộ, mang lại nhiều lợi ích cho nhân dân, cho đất nước. Ngược lại, lề lối làm việc sai trái, mất dân chủ nếu thành thói quen thì sẽ trở thành lực cản ghê gớm, gây nguy hại cho đất nước, cho nhân dân.

Thực hành dân chủ trong lề lối làm việc là các hành động, việc làm, các chủ trương đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của nhà nước đều phải xuất phát từ lợi ích và nguyện vọng của nhân dân, đảm bảo quyền lực thuộc về nhân dân, thực hiện đúng chủ trương “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”. Lề lối làm việc dân chủ phải đặt lợi ích của dân lên hàng đầu, cái gì có lợi cho dân thì hết sức làm, cái gì có hại cho dân dù nhỏ nhất cũng phải hết sức tránh. Tránh tư duy nhiệm kỳ, lợi ích nhóm, bệnh chủ quan duy ý chí, vì lợi ích cá nhân tiêu cực. Có thể thấy thực hành dân chủ trong lề lối làm việc có một số nội dung cơ bản như sau:

Thứ nhất, thực hành dân chủ trong lề lối làm việc là việc đảm bảo lợi ích thực sự thuộc về nhân dân, mọi chủ trương, đường lối đều phải xuất phát từ lợi ích và nguyện vọng của nhân dân, luôn lấy dân làm gốc. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Nhà nước xã hội chủ nghĩa và dân chủ nhân dân chỉ lo làm lợi cho

nhân dân, trước hết là nhân dân lao động, ngày càng tiến bộ về vật chất và tinh thần, làm cho trong xã hội không có người bóc lột người” (Hồ Chí Minh 2011e: 453). Người cũng nhấn mạnh, nhà nước ta là nhà nước cho tuyệt đại đa số, ngày càng mở rộng quyền và lợi ích hợp pháp cho nhân dân. Nếu các lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên không xuất phát từ lợi ích của nhân dân, vi phạm nguyên tắc dân chủ, thực hành dân chủ hình thức sẽ gây mất công bằng về lợi ích, làm suy giảm niềm tin của quần chúng nhân dân đối với sự lãnh đạo của đảng và chính sách của nhà nước.

Thứ hai, thực hành dân chủ là đảm bảo mọi quyền lực thuộc về nhân dân. Theo đó, thực hành dân chủ là việc giao quyền lực cho nhân dân trong việc bầu ra nhà nước, bầu ra cán bộ chủ chốt, đồng thời thực hiện việc kiểm tra, giám sát các hoạt động của các cơ quan theo quy định, nhằm đảm bảo lợi ích mà người dân được thụ hưởng, cũng như phòng chống lại những hành vi mất dân chủ, lợi dụng quyền lực để tham ô, tham nhũng, lãng phí của công. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Nước ta là nước dân chủ, địa vị cao nhất là dân, vì dân là chủ. Trong bộ máy cách mạng, từ người quét nhà, nấu ăn cho đến Chủ tịch một nước đều là phân công làm đầy tớ cho dân” (Hồ Chí Minh 2011d: 434).

Như vậy, cán bộ, đảng viên là đầy tớ của nhân dân, có nghĩa là phục vụ nhân dân, vì lợi ích của nhân dân, chứ không phải làm quan cách mạng. Tuy nhiên, để đảm bảo lề lối làm việc thực sự dân chủ, đặt lợi ích của nhân dân lên hàng đầu thì điều này cần phải được thể chế hóa trong Hiến pháp và pháp luật, thực hành dân chủ phải gắn liền với kỷ luật, kỷ cương. Tại Văn kiện đại hội lần thứ XIII (2021), Đảng ta khẳng định: “Đảng và Nhà nước ban hành đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật tạo nền tảng chính trị, pháp lý, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền làm chủ của nhân dân” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021a: 173).

Thứ ba, thực hành dân chủ trong lề lối làm việc là việc phát huy cao độ các quyền của người dân trong các hoạt động liên quan đến nhà nước để dân chủ ngày càng được mở rộng và đi vào thực chất. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định “mở rộng dân chủ để nhân dân thật sự tham gia quản lý nhà nước” (Hồ Chí Minh 2011f: 376), người dân được thực hiện các quyền và nghĩa vụ của mình theo quy định của pháp luật để góp phần xây dựng đất nước ngày càng giàu đẹp hơn, công bằng, bình đẳng hơn. Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định: “Nước ta là nước dân chủ. Bao nhiêu lợi ích đều vì dân. Bao nhiêu quyền hạn đều của

dân... Chính quyền từ xã đến Chính phủ trung ương do dân cử ra”, “tất cả quyền lực trong nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa đều thuộc về nhân dân”. Đồng thời, Người cũng chỉ rõ: “Mỗi người công dân phải hiểu rằng mình là người chủ của nước nhà, phải làm tròn nhiệm vụ của người chủ” (Hồ Chí Minh 2011a: XIX). Khi lề lối làm việc được thực hành dân chủ rộng rãi trong nhân dân thì mới động viên được tất cả các lực lượng cống hiến sức lực, trí tuệ của mình vào tham gia xây dựng đất nước. Do vậy, mỗi cán bộ, đảng viên cần thấm nhuần tư tưởng vì dân, vì nước, biết phát huy sức mạnh của tập thể, của nhân dân, chứ không phải làm quan cách mạng, lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm mà bất chấp lợi ích của nhân dân, v.v..

Về vai trò của thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên ở nước ta hiện nay:

Thực hành dân chủ trong lề lối làm việc có vai trò vô cùng quan trọng trong quá trình xây dựng và phát triển đất nước, điều đó được thể hiện ở một số nội dung cơ bản như sau.

Một là, góp phần đưa đất nước thực hiện được một trong những mục tiêu của con đường đi lên xã hội chủ nghĩa của nước ta hiện nay. Mục tiêu của nhân dân ta cũng như mục tiêu của nhân loại nói chung là người dân được tôn trọng,

được quyền làm chủ, được quyết định, bàn bạc và thụ hưởng những lợi ích chính đáng của mình.

Hai là, thực hành dân chủ trong lẽ lối làm việc của cán bộ, đảng viên sẽ góp phần thực hiện được công bằng và bình đẳng xã hội. Nếu ở đâu, chỗ nào mất dân chủ, hoặc dân chủ hình thức thì chỗ đó sẽ không có công bằng, lợi ích lúc đó sẽ thuộc về người có quyền lực, người đứng đầu, hoặc một nhóm người nào đó, còn đa số sẽ chịu thiệt. Do vậy, có thực hành dân chủ thực sự thì mới đảm bảo được công bằng, bình đẳng cho các thành viên, cũng như thực sự mang lại lợi ích cho nhân dân.

Ba là, thực hành dân chủ trong lẽ lối làm việc của cán bộ, đảng viên sẽ góp phần phát huy được vai trò và sức mạnh trí tuệ trong nhân dân. Khi dân chủ được thực hiện thì mọi cán bộ, đảng viên, người dân sẽ tích cực đóng góp sức lực, trí tuệ của mình cho đất nước, trở thành động lực phát triển đất nước nhanh và bền vững. Ngược lại, khi dân chủ không được thực hiện trong thực tế thì người dân sẽ thờ ơ, làm giảm lòng tin của người dân vào đường lối, vào sự lãnh đạo của đội ngũ cán bộ quản lý, gây bất bình, bức xúc trong nhân dân, triệt tiêu động lực của quần chúng nhân dân, ảnh hưởng đến quá trình phát triển kinh tế - xã hội.

Bốn là, lẽ lối làm việc dân chủ góp phần đấu tranh chống lại các hành vi lạm quyền, dân chủ hình thức, lợi dụng chức vụ, quyền hạn để phục vụ cho lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm tiêu cực. Do vậy, việc đấu tranh chống lại lẽ lối làm việc mất dân chủ hiện nay đang là vấn đề được quan tâm hơn lúc nào hết.

Như vậy, lẽ lối làm việc của cán bộ, đảng viên có vai trò vô cùng quan trọng trong quá trình phát triển đất nước, phần lớn quyết định sự thành công hay thất bại của mọi công việc, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Cán bộ quyết định mọi việc. Các đồng chí đều là cán bộ cao cấp, đều giữ những trách nhiệm quan trọng. Công việc thành hay là bại một phần lớn là do nơi tư tưởng đạo đức, thái độ và lẽ lối làm việc của các đồng chí” (Hồ Chí Minh 2011d: 415), v.v..

3. Thực trạng thực hành dân chủ trong lẽ lối làm việc của cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay

Những thành tựu đạt được:

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện đang tác động mạnh mẽ đến lẽ lối, phương thức làm việc của con người, trong đó có các cán bộ, đảng viên trong các lĩnh vực. Việc nhiều cơ quan, đơn vị hiện đã và đang áp dụng nhiều phần mềm, công nghệ, kỹ thuật vào quản lý,

điều hành, đã tác động mạnh mẽ đến lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên, thúc đẩy sự thay đổi mạnh mẽ cung cách, lề lối làm việc của các cán bộ đảng viên theo hướng ngày càng dân chủ hơn. Điều này thể hiện ở một số kết quả như sau.

Thứ nhất, trong lĩnh vực kinh tế: thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên với sự hỗ trợ của công nghệ đã mang lại nhiều lợi ích kinh tế trực tiếp cho người dân và các tổ chức kinh tế. Lề lối làm việc dân chủ của các cán bộ, đảng viên trong bộ máy công quyền trên thực tế đã góp phần thúc đẩy, tạo điều kiện cho các thành phần kinh tế phát huy được những khả năng của họ, tận dụng được tối đa những lợi thế của nền kinh tế thị trường, cạnh tranh một cách lành mạnh. Bên cạnh đó, việc đa số đội ngũ cán bộ, đảng viên tham gia quản lý kinh tế tận tâm, tận tụy, coi trọng quyền lực của nhân dân, đặt lợi ích của nhân dân lên hàng đầu, thực hiện đúng chủ trương của Đảng và nhà nước theo nguyên tắc “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát và dân thụ hưởng” đã góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế tại các cấp. Ở góc độ kinh tế, có thể thấy thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên không những đã trực tiếp góp phần quan trọng cho

phát triển đất nước mà còn giúp họ trở thành đầu tàu gương mẫu thúc đẩy tất cả người lao động trong cơ quan, tổ chức thực hiện tốt dân chủ ở cơ sở.

Thứ hai, trong lĩnh vực chính trị. Trong những năm qua, về mặt chính trị, thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên tiếp tục được Đảng và Nhà nước ta quan tâm chỉ đạo nhằm nâng cao vị thế quyền lực và lợi ích của nhân nhân dân, cũng như sức mạnh của Đảng, đồng thời kịp thời chấn chỉnh lề lối làm việc chưa phù hợp gây mất dân chủ như bè phái, lợi dụng quyền lực trong thi hành công vụ, gây khó dễ cho dân, v.v.. Đảng đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách về vấn đề này như: Chỉ thị số 05-CT/TW (2016) về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. Nghị quyết số 04-NQ/TW (10/2016) về “Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ”. Quyết định số 942/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: “Phê duyệt Chiến lược phát triển Chính phủ điện tử hướng tới Chính phủ số giai đoạn 2021 - 2025, định hướng đến năm 2030” nhằm tạo điều kiện tiếp cận thông tin cho mọi người dân. Năm 2022, Quốc Hội khóa

XV tiếp tục bổ sung và thông qua *Luật dân chủ cơ sở* (10/2022); đặc biệt, ngày 20/9/2024, tại Hội nghị lần thứ 10 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII của Đảng Cộng sản Việt Nam đã ra Nghị quyết “Về kiện toàn tổ chức, cải tiến lề lối làm việc”.

Có thể thấy, nhờ sự chỉ đạo kịp thời của Đảng và những quyết sách của Nhà nước, việc thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên mà quyền làm chủ của người dân luôn được đảm bảo và ngày càng được thực hiện có chất lượng hơn trong thực tế. Người dân đã trực tiếp tham gia sâu rộng vào những quyết định hệ trọng của đất nước. Trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0, thực hành dân chủ trực tiếp, dân chủ đại diện, cũng như công khai, minh bạch ngày càng nhanh hơn. Người đứng đầu các cấp ủy đảng cũng phải chủ động tiếp thu, lắng nghe ý kiến của nhân dân, kịp thời đối thoại, giải quyết những vấn đề trong phạm vi chức trách của mình nhằm đảm bảo quyền và lợi ích chính đáng của người dân. Bên cạnh đó, việc nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ngày càng được hoàn thiện; các quy định, các thể chế pháp lý ngày càng được xây dựng chặt chẽ và có nhiều tiến bộ cũng giúp giám sát, kiểm soát hoạt động của cán bộ, đảng viên tốt hơn, từ đó thúc đẩy lề lối làm việc dân chủ của

họ diễn ra nhanh chóng, kịp thời.

Thứ ba, trong lĩnh vực xã hội. Nhờ áp dụng những tiến bộ của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 vào các hoạt động quản lý nhà nước nên những thông tin của nhà nước ngày càng được công khai, minh bạch, từ đó đảm bảo quyền và lợi ích chính đáng trong cách tiếp cận thông tin của người dân. Đảng và Nhà nước đã ra những quyết định kịp thời hướng dẫn người dân thực hiện các quyền dân chủ trong thực tế như: Nghị quyết số 36a/NQ-CP về Chính phủ điện tử (10/2015), Thông tư số 32/2017/TT-BTTTT (15/11/2017) của Bộ Thông tin và Truyền thông “Quy định về việc cung cấp dịch vụ công trực tuyến và bảo đảm khả năng truy cập thuận tiện đối với trang thông tin điện tử hoặc cổng thông tin điện tử của cơ quan nhà nước”. Năm 2019, Bộ Thông tin và Truyền thông tiếp tục ra Thông tư số 22/2019/TT-BTTTT (31/12/2019) “Quy định về tiêu chí, chức năng, tính năng kỹ thuật của cổng dịch vụ công và hệ thống thông tin điện tử cấp bộ, cấp tỉnh...”, v.v.. Việc áp dụng khoa học công nghệ vào quản lý xã hội, thực hiện các công việc trực tuyến không những cung cấp kịp thời, nhanh chóng các thông tin cần thiết, làm giảm thời gian công sức của nhân dân, mang lại hiệu quả kinh tế - xã hội thiết thực, mà còn thúc đẩy thay đổi lề lối

làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên, tránh được hiện tượng xin cho, cửa quyền hách dịch, thiếu công khai, minh bạch, từ đó nâng cao chất lượng phục vụ người dân từ cấp Trung ương cho đến địa phương, như Đảng ta đã nhận định: “Phong cách, lề lối làm việc của nhiều cơ quan lãnh đạo từ Trung ương đến cơ sở được đổi mới theo hướng bám sát thực tiễn, sâu sát cơ sở. Cải cách hành chính trong Đảng được quan tâm; việc ứng dụng công nghệ thông tin trong lãnh đạo, chỉ đạo, điều hành đạt kết quả bước đầu” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021b: 216), v.v..

Những tồn tại, hạn chế:

Mặc dù, trong những năm qua việc thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên đã đạt được nhiều kết quả quan trọng, nhưng hiện vẫn đang tồn tại những hạn chế nhất định, chậm được khắc phục, biểu hiện ở các mặt cơ bản sau:

Thứ nhất là những hạn chế trong lĩnh vực kinh tế.

Trong những năm qua, một bộ phận cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu chưa thực hành đúng quy chế dân chủ cơ sở trong lề lối làm việc, còn có hiện tượng lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong thi hành công vụ, vì lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm tiêu cực, đã bất chấp lợi ích chung của nhân dân, gây nên

những bức xúc trong dư luận xã hội. Sự vi phạm lề lối làm việc của một số cán bộ, đảng viên thoái hóa, biến chất đứng đầu ở các cơ quan, đơn vị từ Trung ương đến địa phương đã gây ra những hậu quả cực kỳ nghiêm trọng, đặc biệt trong lĩnh vực kinh tế mà Đảng ta phải xử lý kỷ luật. Theo số liệu thống kê riêng năm 2023, số bị can phạm tội liên quan đến chức vụ, quyền hạn khá nhiều, cụ thể: “Tội lạm dụng chức vụ quyền hạn nhằm chiếm đoạt tài sản đã khởi tố 79 bị can. Tội lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong thi hành công vụ là 537 bị can. Tội lạm quyền trong thi hành công vụ là 106 bị can” (Tổng cục Thống kê 2023: 1097), v.v..

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 tuy ra đời, ảnh hưởng mạnh mẽ và đã được áp dụng trong các doanh nghiệp, tổ chức, song nhiều nơi vẫn chưa tận dụng được các thành tựu của cuộc cách mạng này nên năng suất làm việc còn thấp, bộ máy cán bộ còn chồng chéo, thiếu các phần mềm để đo lường hiệu suất làm việc. Một số cán bộ có tác phong, lề lối làm việc còn chậm chạp, ỷ lại... cho nên, mặc dù có trang bị máy móc công nghệ hiện đại nhưng hiệu quả kinh tế vẫn chưa được như mong muốn. Những vi phạm về lề lối làm việc mất dân chủ, hoặc dân chủ hình thức, xem nhẹ quyền và lợi ích hợp pháp của nhân dân vẫn

diễn ra ở những cán bộ, đảng viên thoái hóa, biến chất, thiếu tu dưỡng. Việc cầu kết lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm bất hợp pháp đã gây thiệt hại kinh tế hàng nghìn tỷ đồng của nhân dân, làm ảnh hưởng trầm trọng niềm tin của nhân dân đối với đội ngũ cán bộ lãnh đạo của Đảng, ảnh hưởng đến đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước.

Thứ hai là những hạn chế trong lĩnh vực chính trị.

Trong lĩnh vực chính trị, bên cạnh mặt tích cực thì cũng có một số thể chế Nhà nước về lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên còn chung chung, chưa được hoàn thiện hoặc thiếu quy định cụ thể; chưa phân định rõ trách nhiệm, nghĩa vụ cụ thể đối với mỗi vị trí việc làm. Cùng một vị trí việc làm, có cán bộ làm nhiều, có cán bộ làm ít, cán bộ làm nhanh, cán bộ làm chậm, có người làm tốt, có người làm chưa tốt nhưng lại được hưởng lương như nhau bởi thiếu các định lượng cụ thể. Điều này ảnh hưởng đến năng suất, chất lượng công việc cũng như gây ảnh hưởng đến quyền và lợi ích của nhân dân. Hơn nữa, hiện nay chúng ta cũng chưa có các quy định pháp luật cụ thể chi tiết về việc sử dụng các phần mềm, các ứng dụng khoa học công nghệ mà cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 mang lại trong việc đo đếm, định lượng các công việc,

cho phép người dân đánh giá cán bộ, đảng viên tại các vị trí việc làm, và xem đó là một trong những căn cứ để chi trả tiền lương, tiền thưởng, v.v.. Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Đảng ta đã nhận định: “Hệ thống pháp luật còn một số quy định chưa thống nhất, chưa đáp ứng kịp thời yêu cầu thực tiễn. Chấp hành pháp luật nhìn chung chưa nghiêm; kỷ cương, phép nước có nơi còn bị xem nhẹ, xử lý vi phạm pháp luật chưa kịp thời, chế tài xử lý chưa đủ sức răn đe. Cải cách hành chính, cải cách tư pháp chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu phát triển đất nước” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021a: 89 - 90). Tại Hội nghị Trung ương lần thứ 10, khóa XIII (10/2024), Đảng ta tiếp tục chỉ ra những khuyết điểm chủ yếu về tổ chức và lề lối làm việc như: “Không quán triệt đầy đủ những nguyên tắc cơ bản của Đảng: làm việc thiếu dân chủ, tập thể; phê bình tự phê bình không được sâu sắc; chính sách cán bộ không được phân minh. Tác phong quan liêu sự vụ, xa thực tế.... Tổ chức không được kiện toàn, việc phân công không rành mạch, trách nhiệm, quyền hạn không rõ ràng. Vì bao biện, nên đã không thực hiện đúng vai trò của chính quyền liên hiệp dân chủ...” (Ban Chấp hành Trung ương 2024).

Thứ ba là những hạn chế trong lĩnh vực xã hội.

Mặc dù quy chế dân chủ cơ sở được phát huy sâu rộng trong các cơ quan, đoàn thể song vẫn có nơi, có lúc thực hành dân chủ chưa được thực chất, lề lối làm việc còn mang tính hình thức. Điều này xuất hiện ở cấp Trung ương và địa phương. Vẫn còn tình trạng một số cán bộ, đảng viên lợi dụng quyền lực, ảnh hưởng của bản thân để biến lợi ích và quyền lực của nhân dân thành lợi ích và quyền lực của cá nhân, gây bức xúc trong dư luận xã hội, gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến quyền và lợi ích hợp pháp của nhân dân. Tại Hội nghị Trung ương lần thứ 10, khóa XIII, Đảng ta đã nhận định rằng: “Sự lãnh đạo của Trung ương, nhất là của Bộ Chính trị phạm nhiều sai lầm nhưng phát hiện chậm, sửa chữa chậm; gây ra nhiều tổn thất cho Đảng và cho nhân dân” (Ban Chấp hành Trung ương 2024).

Bên cạnh đó, mặc dù Quy chế dân chủ cơ sở đã bổ sung và đi vào cuộc sống, tuy nhiên, người dân vẫn chưa được tiếp cận thông tin một cách dễ dàng nhất. Trong thời đại công nghệ thông tin, việc ứng dụng khoa học công nghệ để công khai, giám sát trên nền tảng công nghệ lại chưa được quy định chi tiết, chủ yếu mới là khuyến khích các cơ quan ứng dụng khoa học công nghệ để thực hiện dân chủ cơ sở, nên có cơ quan làm, có cơ quan không làm,

thậm chí việc cung cấp thông tin chủ yếu vẫn một chiều, chưa có phần mềm tiếp nhận phản ánh, đánh giá của nhân dân đối với đội ngũ cán bộ, đảng viên đang giữ các vị trí việc làm, dẫn đến việc giám sát, phản ánh, đánh giá của nhân dân còn gặp nhiều khó khăn. Tại Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Đảng đã chỉ ra: “Thực hiện đổi mới lề lối làm việc, tăng cường kỷ luật, kỷ cương trong các cơ quan nhà nước chưa đi vào thực chất. Việc xây dựng các cơ sở dữ liệu quốc gia, hạ tầng công nghệ thông tin nền tảng phục vụ phát triển chính quyền điện tử còn chậm; bảo mật, an toàn, an ninh thông tin chưa cao; ứng dụng công nghệ thông tin được triển khai chưa hiệu quả; tỉ lệ sử dụng dịch vụ công trực tuyến còn rất thấp. Giám sát, phản biện xã hội trong xây dựng và thực thi luật pháp, chính sách hiệu quả chưa cao” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021b: 75), v.v..

Nguyên nhân của những hạn chế.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến hạn chế về thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên ở nước ta hiện nay, có cả nguyên nhân khách quan như do điều kiện kinh tế - xã hội còn nhiều khó khăn, do trình độ dân trí, trình độ của đội ngũ cán bộ, đảng viên chưa theo kịp sự phát triển của tiến bộ khoa học kỹ thuật, ứng dụng công nghệ

còn lúng túng, v.v.. song cũng có cả nguyên nhân chủ quan như do tư duy bảo thủ trì trệ, tâm lý đã ổn định công việc, không chịu học hỏi thay đổi bản thân khi khoa học công nghệ đã thay đổi vẫn là chủ yếu, chậm được khắc phục. Hơn nữa, hiện nay, một số cơ quan, đơn vị, địa phương mất dân chủ còn vì lợi ích cục bộ, lợi ích nhóm, đề cao sùng bái cá nhân thái quá, nhất là với những người đứng đầu có quyền lực, có ảnh hưởng nhiều. Tại Hội nghị Trung ương lần thứ 10, khóa XIII, Đảng ta khẳng định: “Bệnh sùng bái cá nhân đã tạo ra nền nếp làm việc theo lối “gia đình”, đưa đến thói quen thiếu dân chủ trong cấp uỷ. Tư tưởng chủ quan tự mãn và tinh thần trách nhiệm không đầy đủ, đưa đến quan liêu, xa cán bộ, xa quần chúng. Ngoài ra, phương pháp tư tưởng thường một chiều, phạm giáo điều và kinh nghiệm chủ nghĩa” (Ban Chấp hành Trung ương 2024), v.v..

4. Một số gợi ý nhằm nâng cao chất lượng hiệu quả của thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên trong cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay

Thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên là một trong những yêu cầu mang tính nguyên tắc phương pháp luận nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả công

việc, cũng như nâng cao vai trò, quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân, đồng thời tạo ra môi trường công bằng, bình đẳng, góp phần đảm bảo thắng lợi mục tiêu con đường đi lên chủ nghĩa xã hội của nước ta hiện nay. Để góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay, bài viết đề xuất một số gợi ý cơ bản như sau:

Thứ nhất, tiếp tục quán triệt và thực hiện nghiêm chỉnh quan điểm của Đảng, chính sách pháp luật của nhà nước có liên quan đến thực hành dân chủ trong lề lối làm việc nhằm đảm bảo quyền lực và lợi ích chính đáng của nhân dân. Theo đó cần quán triệt Chỉ thị số 05-CT/TW về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. Nghị quyết số 04-NQ/TW về “*Tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ*”; Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở, (số 10/2022/QH15); Nghị quyết số 36-NQ/TW, ngày 30/1/2023 của Bộ Chính trị “*về phát triển và ứng dụng công nghệ sinh học phục vụ phát triển bền vững đất nước trong tình hình mới*”. Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần

thứ 10 về kiện toàn tổ chức, cải tiến lề lối làm việc (18-20/9/2024), v.v.. Để đảm bảo quyền và lợi ích của nhân thì trước hết cán bộ, đảng viên cần quán triệt nghiêm túc, thực hành lề lối làm việc dân chủ theo quy định của Đảng và pháp luật của nhà nước, nhằm đảm bảo kỷ luật, kỷ cương phép nước.

Thứ hai, xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật nhằm đảm bảo thực hành dân chủ trong lề lối làm việc của đội ngũ cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng 4.0 hiện nay.

Sự phát triển của nền kinh tế luôn mang lại lợi ích quan trọng nhất cho nhân dân, tuy nhiên, để đảm bảo quyền lực thực sự và lợi ích chân chính cho nhân dân thì cần phải hoàn thiện nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Cần phải bổ sung vào hệ thống pháp luật những quy định chi tiết các quyền và lợi ích của nhân dân, cán bộ, đảng viên trong thi hành công vụ. Lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên cần phải được cụ thể hóa bằng pháp luật, nhất là trong thời đại ứng dụng khoa học công nghệ vào cuộc sống đang phát triển như hiện nay. Hiện có nhiều cơ quan đã ứng dụng công nghệ, song cũng có cơ quan thì chưa. Việc ứng dụng công nghệ cũng còn thiếu thống nhất, chắp vá, có cơ quan thì ứng dụng như thế này, có cơ quan ứng dụng thế kia. Do vậy, pháp

luật phải thống nhất việc ứng dụng các phần mềm, các công nghệ trong việc cung cấp, xử lý và nhận phản hồi thông tin từ người dân bằng các quy định, để mỗi cán bộ đảng viên ý thức được trách nhiệm công việc của mình đối với nhân dân. Đại hội XIII nhấn mạnh: “Đẩy mạnh cải cách hành chính; tập trung rà soát hệ thống các văn bản của Đảng bảo đảm thống nhất, đồng bộ, liên thông trong hệ thống chính trị; sửa đổi, bổ sung các văn bản có quy định chồng chéo, mâu thuẫn và hủy bỏ những văn bản không còn phù hợp. Tăng cường ứng dụng có hiệu quả công nghệ thông tin trong hoạt động của Đảng” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021b: 255-256).

Thứ ba, ứng dụng những thành tựu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 trong công việc, nhằm phát huy vai trò và quyền lợi của nhân dân.

Các cơ quan, đơn vị cần triển khai ứng dụng các thành tựu công nghệ thông tin, thiết kế các phần mềm chuyên dụng trong các hoạt động của mình nhằm hỗ trợ việc tăng cường vai trò quyền lực của nhân dân, mang lại lợi ích thiết thực cho người dân, giúp người dân thực hiện được các quyền công dân của mình thông qua các phần mềm, các thiết bị công nghệ hiện đại, đồng thời tránh việc cán bộ, đảng viên lợi dụng quyền lực trong thi hành công vụ, v.v.. hay gây cản

trở cho người dân khi thực hiện quyền đó. Tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Đảng ta đã khẳng định: “Trong bối cảnh mới đầy khó khăn, thách thức, phải đổi mới tư duy phát triển, thay đổi cách làm việc, cách sống, đẩy mạnh cải cách thể chế, ứng dụng tiến bộ khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo; thực hiện quyết liệt chuyển đổi số, xây dựng nền kinh tế số, xã hội số, kích cầu đầu tư phát triển kết cấu hạ tầng quy mô lớn, thúc đẩy tiêu dùng nội địa, giải quyết việc làm” (Đảng Cộng sản Việt Nam 2021a: 212).

Việc nghiên cứu ứng dụng các phần mềm cần quán triệt quan điểm của Đảng với phương châm: “Dân biết, dân làm, dân bàn, dân kiểm tra, dân giám sát và dân thụ hưởng”. Nhà nước cần đặt hàng các phần mềm ứng dụng để người dân dễ dàng tiếp cận các thông tin công khai, cũng như người dân tham gia kiểm tra, giám sát, phản ánh trực tiếp về lẽ lỗi làm việc của cán bộ, đảng viên trên các phần mềm đối với các công việc có liên quan, v.v..

Thứ tư, nâng cao ý thức, trách nhiệm về lẽ lỗi làm việc của cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: “Công việc thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém. Vì vậy,

Đảng phải nuôi dạy cán bộ, như người làm vườn vun trồng những cây cối quý báu. Phải trọng nhân tài, trọng cán bộ, trọng mỗi một người có ích cho công việc chung của chúng ta” (Hồ Chí Minh 2011b: 313). Đội ngũ cán bộ, đảng viên có ý thức trách nhiệm, có trình độ chuyên môn trong thi hành công vụ luôn là một trong những nhân tố có ý nghĩa quan trọng đối với việc thực hành dân chủ. Hiện nay, vấn đề thực hành dân chủ trong lẽ lỗi làm việc đa số thể hiện được mặt tích cực, tuy nhiên một số cán bộ, đảng viên nhất là người đứng đầu thiếu gương mẫu, mặc dù họ có tri thức, song do thiếu ý thức, thiếu trách nhiệm, do lợi ích cá nhân, lợi ích nhóm tiêu cực chi phối nên mới gây ra hiện tượng mất dân chủ, hoặc dân chủ hình thức. Do vậy, cần phải tuyển dụng, trọng dụng nhân tài một cách khách quan; ứng dụng các phần mềm công nghệ trong đánh giá, tuyển dụng, tránh áp đặt ý muốn chủ quan của người tuyển dụng. Đặc biệt, nên áp dụng tối đa khoa học công nghệ trong đấu thầu các dự án, triệt để xóa bỏ cơ chế xin cho, v.v.. thường xuyên bồi dưỡng nâng cao ý thức, trách nhiệm, xử lý nghiêm minh các trường hợp vi phạm thực hành dân chủ trong lẽ lỗi làm việc.

5. Kết luận

Thực hành dân chủ trong lẽ lỗi làm việc của cán bộ, đảng viên hiện nay là

vấn đề có ý nghĩa hết sức quan trọng, nhất là khi chúng ta đang xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa, xây dựng nhà nước pháp quyền hiện nay. Mặc dù trong quá trình xây dựng đất nước, việc thực hành dân chủ đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng, song do nhiều nguyên nhân khác nhau mà vẫn có tình trạng những cán bộ, đảng viên thiếu tu dưỡng, thoái hóa biến chất, lợi dụng quyền lực của mình gây tổn hại đến lợi ích và quyền của nhân dân dẫn đến mất dân chủ, hoặc dân chủ hình thức. Chính vì thế, việc nâng cao thực hành dân chủ về lề lối làm việc của cán bộ, đảng viên trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 hiện nay là hết sức cần thiết, bởi nó góp phần minh bạch hóa thông tin, giúp người dân dễ dàng tham gia giám sát, đóng góp ý kiến, cũng như thụ hưởng những thành quả của phát triển. Đây là xu hướng tất yếu nhằm đóng góp hiệu quả vào tiến trình phát triển của đất nước đảm bảo dân chủ ngày càng được mở rộng.

Tài liệu trích dẫn

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. 2021a. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam. 2021b. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập 2. Hà Nội: Nxb. Chính

trị quốc gia.

3. Phạm Văn Đức (chủ biên). 2018. *Thực hành dân chủ trong điều kiện một Đảng duy nhất cầm quyền*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

4. Hồ Chí Minh. 2011a. Toàn tập, tập 1. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

5. Hồ Chí Minh. 2011b. Toàn tập, tập 5. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

6. Hồ Chí Minh. 2011c. *Toàn tập*, tập 6. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

7. Hồ Chí Minh. 2011d. Toàn tập, tập 7. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

8. Hồ Chí Minh. 2011e. Toàn tập, tập 10. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

9. Hồ Chí Minh. 2011f. Toàn tập, tập 12. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.

10. Ban Chấp hành Trung ương. 2024. *Nghị quyết Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ 10 về kiện toàn tổ chức, cải tiến lề lối làm việc*, Ngày (18-20/9/2024), <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/hoi-nghi-bch-trung-uong/khoa-ii/nghi-quyet-hoi-nghi-ban-chap-hanh-trung-uong-lan-thu-10-ve-kien-toan-to-chuc-cai-tien-le-loi-lam-viec-792>. Ngày truy cập 22/9/2024.

11. Hoàng Phê. 2011. *Từ điển tiếng Việt*. Hà Nội: Nxb. Từ điển Bách Khoa.

12. Tổng cục Thống kê. 2023. *Niên giám Thống kê*. Hà Nội: Nxb. Chính trị quốc gia.